

				БИЛТЕН			
				ПЛАНИНАРСКОГ ДРУШТВА „РАДНИЧКИ“ БЕОГРАД			
Година 2.		Београд, новембар 1955. до маја 1956. године		Број 4		Цена: по жељи, одредите сами	

(фототипско издање)

ПРЕД ПЛАНИНАРСКИ СЛЕТ НА ПРОКЛЕТИЈАМА

Овогодишњи планинарски слет планинара Србије и у исто време и свих планинара Југославије, одржаће се 7 јула у најлепшим нашим планинама - у нашим Проклетијама.

Већ сам избор места за слет говори о величине ове манифестације и лепоти и уживању које ће он пружити планинарима. Пређвиђа се да слет и по броју учесника и по разноврсности програма и могућих излета и успона превазиђе све наше досадашње слетове.

Ове године слет се одржава у високим планинама. За централно место слета изабране су ливаде и проплатци изнад Кућишта - места у Руговској клисури, а на непосредним падинама северне стране Жутог Камена. Положај изабраног места је изванредан. На висини од 1300 метара, место је за непун сат хода удаљено од главног друма из Пећи тј. од Кућишта, докле ће се доћи камионима и аутобусима, пошто се прође кроз величанствену Руговску клисуру.

У непосредној близини слетишта, на око пола часа хода, налазе се два дивна планинска језера - горска ока: Неџинатско и Кућишко језеро, испод врхова Маја Неџината. Можда ће, ако дани буду врући, њихова кристална вода пружити пријатно освежење планинарима слета.

Изнад самог слетишта уздиже се огромни масив Жутог Камена (2522 м), једног од највиших врхова наших Проклетија. Његова северна стена са вертикалама 200-30 метара, из три њена циркула пружа ретко пењачко уживање алпинистима и смелим планинарима. Иначе, постоји и обичан пут до овог врха - од ливада слета око 3 часа до њега. Видик је незабораван, будући да је Жути Камен некако централни врх, ако хоћемо да сагледамо и Северне Проклетије.

Гребен Маја Неџината (2314 м) са својим торњевима биће исто тако непосредни циљ планинара слета. Успон траје 3 часа а шетња гребеном око 2 часа.

Мало дужи излети се могу правити до куће у Сланим Пољанама - 3 часа, и даљи у долину Језера и на врх Крша Чврље или Копривника (2460 м) - још 5 часова. Исто тако и огромни Марјаш удаљен је од слетишта неких 6 часова, па су све то једнодневни излети. Од већих могућих излета споменућемо: Римско језеро и Крш Богићевице, за шта треба два дана са повратком на слетиште, и највиши врх Ђеравицу (2656 м), где би најбоље било правити излет са повратком у Пећ, на завршетку слета.

Огромне шуме, пашњаци и ливаде, вечно набујали потоци и голи кршеви Проклетија, дочекаће и одушевиће својом лепотом и овога пута планинаре. Но, овога пута забележиће вероватно највећи број оних који ће им се дивити, и у њиховој величини дочекати свој празник 7. јули и дан планинара Србије.

МОЈ ПРВИ УСПОН У АЛПИМА

Било нас је петоро на броју. Млађарија. Једва ако је неко од нас био пред малом матуром. А осећали смо се маторцима и држали смо се сасвим као одрасли. То заправо због оног што смо имали пред собом: проћи преко Алпа, без туђе помоћи.

Сваки са којих 20 кгр. на леђима, лагано смо одмицали друмом од железничке станице Крањска Гора до места пред Инвалидским одмаралиштем хотела "Ерика". Па онда улево, уском планинском стазом уз поток Велике Пишнице. Прецкачући га ту и тамо преко бело испраних глатких облутака, ишли смо од маркације до маркације – тих добродошлих планинарских знакова – белих кружића у јарко обојеном црвеном прстену. Делом преко крајњих осулина дугачких сипара, што као огормне камене реке теку са горских врхунаца кроз као покошену шуму и сочне долине пашњаке, а затим шумским коловозом, стигли смо најзад до дубоко у шуму скривене планинске куће у Крници.

Како – тако, скрасили смо се под окриљем ноћи, без шатора. А то му стручно зову биваком. То Вам је заправо... уосталом да ли сте већ кадгод преспавали уз корен дрвета под густим смрекама? Без ичег осим ћебета на себи и чутуре под главом, по лепо протеклој вечери са с топлом жељом у мислима: да чим пре сване јутро, како би опет доживели нешто ново и велико. Е, видите, ја тад јесам. То ми је била прва ноћ коју сам тако проспавао у слободним Јулијским Алпима, а да сам већ био начисто са тиме од рвве: да неће бити и последња. А велики је то доживљај за једнога дечака, када у друштву својих најближих другова, на благо нагнутом обронку, дебело посутом иглицама четинара, дели узак простор на коме се је испружио, као што је исто поделио, можда оскудну, вечеру.

Преварио бих вас ако би жолели да чујете од мене када сам заспао. Тај прелаз из будног у безбрижно стање, дође вам некако из крада, да и не спазите када сте придремали. Сећам се добро једино тога, да сам уздуж и попречно размишљао о томе како ми се најзад ипак пружила прилика да после логорске ватре од мало шишарки, уз неки натруо пањ, могу да мирујем с дланом на затиљку, очију утонулих негде дубоко у плава сазвежђа. Тако сам жарко желео то од својих најмлађих година. Наиме, из дна душе сам некад пре рата жалио што ми отац није могао да набави тако жељену таборску опрему, да бих са онима који су је већ имали, могао да доживим онакве тренутке какве ми је те ноћи одбројао трепет јасних звезђа и уједначено јављање цврчака. Ни сада много тога нисмо иаали при себи, али смо прошли већ један део пута којим смо канили, и видели да се може, ако се хоће, и без тога.

Зимљиви од свежег јутра, слабо некако загрејани доручком, брзо смо хитали крцз густу шуму јела, да би са чудом ускоро застали на једном слеђеном снежнику. Но, бар нам није било више тајна одкуд толика оштрина ваздуха. Црнећи плазови, с пролећа темељне лавине свукле су снег до у шуму, често као посечену силином удара, те се снег ту одржава још и у јулу месецу. Тако су се смењивали шума и снежници. Пре но смо из окриља високих стабала зашли у зону жбунастих букава и патуљастог бора, клеке (овде зване рушја), набрали смо обиље боровница и јагода. А затим нас прихвати камење.

Застали смо и немо гледали. Док смо ми стајали дубоко горе у сенци котлине, вршци около нас били су већ натапани сунчевим зрацима. Алпске цикламе, којих је толико било за видети док нас је стазица водила кроз шуму, сада су нестале. Голет и пустош, то је све што се види. Једино што смо ту и тамо, у бусењу траве обраслом камењу, све чешће виђали једну врсту бледог каранфила, која се среће само у брдима; па онда звончиће, а тек после праву алпску флору коју до сада нико од нас још није познавао. До ње нас је лагано водио напоран пут, преко осулог камења које је у мнугом подсећало на баснословно велике насипе.

Што смо се више ближили 400 и више метара високом зиду стена, који се као потковица обмотао око стазице која нас је требала увести од њега, све учостаније смо с nelaгодношћу слушали тутњаву камених слапова и појединачно авиждање камена. Све се то с хуком рушило из дубоко разривене 900-метарске стене Разора и других алпских врхунаца, којима имена нисмо тачно знали, али од којих нас сада први пут обузе до сад непознат страх. Где је ту пут? Једва да се гдегод још видео слабо угажен у непрегледном здробљеном камењу и дугим стрмим снежиштима. Једно време смо чекали да планина стресе са својих плећа терет камених усова, сто су их обноћ до сунчевих зрака намрвили зајдничким

радом вода и мраз, а кад је сунце отопило лед уврх планина, и киша камења се некако смирила. А затим нам ништа друго није преостало него да удвојеном пажњом тражимо од стене до стене расејане "друге очи" планинара: спасоносне маркације, као неке велике пахуље у чаши руменог божура.

А онда зађосмо у камен Крашке Стене. Сад смо већ крајње опрезно пребацивали равнотежу с ноге на ногу, служећи се због стрмине у ходу све чешће рукама, док ускоро не стигосмо до првих сајли и клинова. Страх од урвина у које смо зашли било је све мање, што смо више залазили у њихове дубоко усечене вододерине и стрмо нагнута точила. На јужној страни, под рубом гребена са кога смо сишли да избегнемо оштар гребенски ветар који бритко реже и немилосрдно продире, било је пријатне заветрине и топлотне камења. Задихани и жедни, окренули смо се сунцу да нас у топлој купки својих снажних зрака некако поврати. Жеђ нисмо имали више чиме да гасимо. Неко, на срећу, предложи да би од јагода и шећера правили сладолед. Један се упути зато да нађе снег. Но, би нам криво када га је нашао. Читаво крдо виторогих дивокоса плахо се разбежа јер су и оне дошле да стрпљиво лижући снег, некако угасе жеђ. Из непосредне близине видели смо по први пут у слободи гамзе, које се још једино срећу за затвореничком оградом зоолошких вртова. Бежале су уза страну, као већина слободне дивљачи, а кад се на мах зауставише да би осматрале куда ће да наставе, мужјак – предводник снажно звизну танко пискавим гласом у знак опасности. И за трен ока су у величанственим скоковима нестали негде за стенама. Још је само рушење камења одавало кретање плашљивог стада у бежању, па и то престаде.

Освежени сладоледом направљеним на висини изнад 2000 м, неки се испружише да се до миле воље наживају високогорског сунца и као паперје лаганих облака у азурном плаветнилу неба којим су пловили. Само нас двоје од целе дружине пођосмо рађе уз благу косу прошарану шкрапама и вртачама, са од хумуса запрљаним снегом на дну. Ове јаме непријатно су зјапиле као отворене ране на белом, кроз векове падавинама раствараном кречњаку. Тако су одударале од нежно белог алпског мака, који је около расејан треперио на вцтру, тамо где се још нашао која мрва земље а да је кише још нису спрале. За неких по часа хода уживали смо у отвореном разгледу са обе стране дугачког гребена и поноситом цвету енџијана, који нас је гледао из тамноплавих чашица својим светложутим радозналим оком, као што се гледају два разна света. А онда смо избили на оголели врх. На карти је био назван са "Криж". Са својом висином од 2410 м. над морем, био је за мене први врх на Алпима на који сам изашао да бих се дивио широком видику, на стотине километара далеко, па чак и у Италију и у Аустрију. Треба осетити оне тренутке уживања које нам пружа поглед са планине. Са такве планине...

Први пут сам тада сагледао Триглав. 1200-метарска литица одвајала је врх од дола, из ког се владарски дизао над другим нижим врхунцима. Како је мајушан изгледао одавде његов зелени снег, који му је још од постанка планина хладио белу главу својим шумећим подземним потоком.

Они који су остали доле, нису имали ту срећу да виде од чега су то гамзи малопре побегли. А ми смо видели. Као колона мрава сићушне тачке кретале су се неком неодређеном и често испрекиданом, једва видљивом линијом која се вијугаво беласала у жућкастом белом камењу. Дубоко доле под стенама Шкрлатице била су нека бића која су исто тако као и ми хтела да узађу, али су често застајала, вероватно за то, да мало поврате дах. Кад сам са врха зајодлао, и кад је ехо однео мој глас од стене до стене и ломећи га о Шкрлатицу вратио опет нама до ушију, безмало потом се чуо и други, доле од њих. Расипан ветром, јодлеров глас био је препун мелодија које су као циновске камене оргуље уобличавали врхови изаеђу нас. Тако смо знали да оне тачке под нама нису били мрави, а ни дивокосе, него исто људи као и ми.

Звонимир Блажина

ПЛАНИНАРСТВО ИЛИ АЛПИНИЗАМ

По уобичајеној савременој формули, алпинизам је пењање стенама између ужета и клинова. Док је некада опрема била средство да се дође до неког тешко приступачног врха, данас алпинисти за своју активност траже баш таква места на којима им је нужна опрема, а величину успеха мере бројем употребљених клинова или ранијих несрећа. Циљ више није врх него пењање, а извор задовољства је опасност, стрмина и напор. Али док у Алпима има врхова који захтевају специјалну технику, искуство и издржљивост да би се до њих дошло, стављајући циљ изнад средства, изван Алпа за алпинисте има стена, али не и врхова. На мало који врх у Србији није могућно не доћи са рукама у џеповима. Пошто су узалуд тражили алпске врхове по југу наше домовине, алпинисти радије праве вратоломне успоне малобројним и кратким стенама на иначе лако приступачне и заобљене врхове, него да се помире са чињеницом да Србија није земља Комичија и да на њеним највишим планинама чобани мирно напасају своја стада. Уместо неговања акробатике на 50-метарским скоковима и по каменоломима, треба потражити у нашим планинама лепоту и висину планина, оно што могу да дају човеку који осим лепог тражи и опасно, чији предузимљив дух тражи доживљаје, а енергија напор.

Свака планина има своје лепоте и на посебан начин задовољава своје обожаваоце. Штавише, она је сваки пут друкчија, а из лета у зиму толико измени изглед да пружа драг новина и оном ко је већ много пута на њој био.

Док су лети наши алпинисти принуђени да емигрирају у Словенију или иностранство у потрази за врховима и стенама које би ипак оправдале тако омиљену модерну пењачку технику, зими се све мења. Травнате падине претварају се у залеђене стрмине. Гребени у магле утонули а путеви непроходни. Више нема чобана са овцама, нема топлог планинског сунца ни црвено белих кругова дуж стазе. Ако нема стена, има беспућа; ако нема планинских домова, има пространства; ако нема осигураних путева, има опасности. Кроз дубоки снег и непрходне путеве планине и врхови постају далеки, падине лавинама брисане а тешка југовина носи масе новог снега. Драг уживања у дивљини надокнађује сваки комфор и нгажује све људске снаге и чула. Све што су алпинисти испечалбарили у високим стенама Алпа, треба им и овде: радост за ново, воља за напор и упорност пред тешкоћама. Док су рекордери постали акробате, људи који воле природу добили су још једно средство да је упознају у њеним најтеже приступачним путевима.

У нашим планинама зими алипинистичка техника уступа пред упорношћу, издржљивошћу и одушевљењем. Сада је циљ врх а не стена, мада је радост опет у узбуђењу, али не због опасности него због циља. Ако тежину зимског успона на ма који врх Проклетија меримо бројем употребљених клинова, онда ће он добити најнижу оцену. А дубоке стрмине ипак траже кондицију за савлађивање најтежих превиса, напор тражи упорност из 1000-метарских стена, док лавине, магле и вејавице могу да збуне најбољег техничара и рутинираног пењача.

Ако се пред нашим зимским походима одричемо наслова "алпинистички" то није из поштовања према модерној терминологији. Екстремизам је компромитовао једну лепу грану спорта: за лаика, алпинизам је трема самоубица и атракција за болесне амбиције. Зимско планинарење под скромнијом фирмом даје човеку исте етичко-моралне предности. Његова је већа вредност у мањој популарности.

Планинари "Радничког" имају за собом лепу традицију зимских успона. 1951. године, два члана "Радничког" учествовали су у зимском успону на Хајлу (2400 м) и у првенственом зимском успону јужном стеном Копривника (2460 м) у Проклетијама. 1952. год. три члана "Радничког" учествовали су у зимском успону на Хасанов Врх (1871 м), исто у Проклетијама. 1953. год. 4 члана "Радничког" су извели зимске успоне на Савин Кук, Боботов Кук (2522 м) и Црвену Греду (2100 м) на Дурмитору. Следеће године, 2 члана су као инструктори на зимском алипинистичком течају изашли са течајцима поново на Савин Кук, Боботов Кук, затим на Безимени Врх, Терзијин. Богаз, Жуту Греду, Међед и Зупце на Дурмитору. Исте године, једна група изводи зимски успон северном стеном Хајле на Проклетијама. 1956 год. један члан "Радничког" излази зими на Мојстровку у Јулијским Алпима, а једна група успева да оствари зимски успон северозападном страном Марјаша (2530 м) у Проклетијама.

Оријентишући се на зимску обраду наших врхова, планинари "Радничког" сједињују планинарски и алпинистички метод рада. Подизањем квалитета планинарења на ниво који диктирају потребе а не машта, ми смо се ослободили увезеног шаблона, ипак чувајући све што јо лепо и корисно научено у алпским земљама.

Иван Стојановић

ПРВЕНСТВЕНИ ЗИМСКИ УСПОН **СЕВЕРОЗАПАДНОМ СТРАНОМ МАРЈАША**

Спустила се и последња ноћ нашег похода на Проклетије. Те вечери, као и претходних, седели смо у катуну Јеленак, свесни узалдности наших покушаја и незадовољни самим собом због неиспуњења циља. Још пре неколико сати, са гледања изнад Јеленка посматрали смо назубљени гребен Марјаша и његове дугачке северне падине, како се стрмо руше у Дечанску Бистрицу. Циљ нам је изгледао недостижан и није нас стајало много напора да одустанемо од њега.

Али, вечерас у Катуну, све је другачије. Не види се више планински колос и његове стрме снежне падине, које су нам данас изгледале недостижне. Уместо њих, уместо те стварности, јавља се у нама оно тешко осећање неиспуњеног циља, свест о томе да се враћамо назад, да нисмо успели и да ће на место снажних и јаких емоција, остати само празнина једног пропалог похода. Не види се више недостижни гребен Марјаша. Пред нама је само ватра на огњишту и њено весело пуцкетање, распламсавају се поново оптимистичка надања, рађа се по трећи пут жеља да се изађе на Марјаш. Неколико километара пробијања кроз дубоке снежне наслаге, силазак дубоко доле у поток Дечанске Бистрице, пењање уз падине Марјаша и повратак назад, све те тешкоће које су нам данас у стварности изгледале тако непремостиве, топе се вечерас у нашим жељама, постају мање, постају некако мање стварне. И то је одлучило. Нас четворо који смо имали ту срећну могућност да останемо још један дан, решили смо да учинимо још један покушај. И зато сутра, када се будемо по трећи пут појавили на гребену Јеленка, када нас Марјаш поново засени својом величином и обузме новом сумњом, задржаћемо ту сумњу за себе и без речи се упутити доле ка оном месту где се стрме падине заривају у корито Дечанске Бистрице, одакле Марјаш мора да изгледа још импозантнији, још више недостижан.

Устајемо у 6 часова изјутра и брзо излазимо из мрачне колибе. Небо је готово чисто а сребрна долина Јеленка, у коју се спуштају падине борова и јела, купа се у позној месечини. Одмах полазимо из колибе. Сада већ добро угаженом стазом, брзо грабимо ка гребену, на који избијамо у 8.30, а затим гребеном у правцу превоја између Пасјег Врха и Старца. Прекопута се поново испречио Марјаш у свој својој величини. Између нас и њега, дубоки јаз кроз који тече снегом покривена Дечанска Бистрица.

Бирамо место одакле ћемо се спустити доле, али вотар који је само повремено фијукао на гребену, најједном се разбесне, снег се усковитла и засу нас свом снагом. Нема више бирања. Сјурили смо се један за другим низ ивицу гребена. Иако је снег изнад колена, спуштамо се врло брзо и корито Бистрице постаје све ближе. У 10 часова, ето нас већ доле. Прелазимо дубоким снегом Бистрицу и сада смо на другој страни. Правимо један кратак предак од 10 минута стојећи на снегу, а онда се пењемо ка стенама Марјаша. После неколико стотина метара, престаје траг скија којима су јуче Јовица и Јован допрли довде, а онда се вратили због густе магло, која је обавила Марјаш. Ту смо већ под падинама Марјаша, али до падине која се спушта са главног врха имамо још пола сата пречкања.

Тачно у 11.30 стижемо под главну падину. Високо горе, неких 500 метара над нама, назире се стеновит гребен и изгледа некако минијатуран из ове перспективе. Најзад можемо да приступимо завршном чину. Равно 4,5 сати непрекидног пробијања кроз дубоки снег било нам је потребно да би смо дошли до овог почетка. И сада, нестрпљиви да што пре почнемо, чинимо то без икаквог предака. Нема времена за одмор. Потребно је не само изаћи горе, него се и вратити назад. А време одмиче.

Већ први кораци уз стрмину показују колико је било неопходно што смо се снабдели цепинима. Идемо један за другим и читав овај поредак даје утисак пењања колоне уз неке лествице. Само на оним местима где је дубоки снег покрио полегле борове, нога изненада потоне у дубину и онда настаје батргање да се изађе на површину. Подне је одавно превалило, Али, поглед на доле казује нам да смо одскочили високо. Горе над нама већ се лепо разазнају стене гребена и први пут јасно схватамо да циљ није више обична химера већ извесност. Једино још залеђене површине под врхом могу представљати неки проблем. Али сада не мислимо на то, већ са грбине којом се крећемо пречкамо на суседну, која ће нас директно извести на гребен, десетак метара источно од врха. Полазим попречно улево, али цепин удара у стену која је покривена само танким слојем снега. Пробам на другом месту, трећем, свуда око себе докле ми рука досеже, али увек чујем онај тупи звон цепина о стену. А за то време, осећам да вибрами почињу полако да клизе низ стену. Срећом, Иван са дерезама преузима вођство и тако газим за осталима, улегнутим снегом. Још свега стотину метара одваја нас од врха. Ветар је овде на појединим местима готово збрисао снег и наместо њега ухватила се поледица. Гледам изнад себе Љиљану и Ивана како се са дерезама крећу по поледици као да су на клизалишту. Бранко са окованкама креће се спорије и истовремено усеца ногоступе, док ја почињем да се крећем као пуж. На појединим местима чепркам рукама да бих направио боље стајалиште за следећи корак. Али, ево га и крај. Последњи метар успона и ничега више нема над нама, Тачно у 14,30 налазимо се на оштром и узаном врху Марјаша. Само два корака даље на супротну страну, обрушавају се јужне падине ка колибама Бјешка Белегит које одавде изгледају као црне тачке на снегу.

Време је још увек релативно лепо. Али, облаци у Проклетијама вечито негде путују. Тако и сада, разбијени на све стране, крећу се лево-десно. За тренутак нам открију кристално јасну пирамиду Ђеровице и сакрију је брзо, као да није ни постојала. Зато наједном никну Крш Богићевице, Ујков Крш и далеко доле котлина Плавског Језера, да би поново нестали пред нама. Једино Маја Хекураве у Албанији постојано стоји над магленим застором, који се вуче долином Валбоне. Овако над облацима, изгледа као кула у ваздуху.

То је оно што смо видели за 10 минута боравка на врху. Али, то што се видело није било важно. Осетио сам овде на овом врху, више него икада до сада, да се човек не пење горе да би уживао у величанственим погледима. И стварно, ко може порећи да је то велика ствар када човек после тродневног боравка у мрачној колиби катуна Јеленак, у којој се осећа тако удаљен и изолован од целог света, наједном обухвати погледом толика пространства - Плавско Језеро, долину Валбоне, многобројне врхове у Албанији, на Шари, Корабу. Па ипак, осетио сам овде тако јасно, да се нисмо попели да уживамо у томе, већ у нама самима. Равно 7,5 часова тешких физичких и психичких напора стајало нас је да дођемо овде. И сада, после само 10 минута, не интересује нас више ни врх, ни Плавско језеро, ни Ђеровица ни Маја Хекураве. Јуримо назад, као човек који је овде дошао да би себи узео неку драгоцену ствар и сада му је главна брига да се са тод драгоценшћу врати што пре назад. У томе, мислим да лежи истовремено сва неразумљивост и лудост за лаике, али и сва дубина и суштина за нас. Крећући се пажљиво залеђеним површинама под врхом, долазимо поново до снежног гребена где седамо на снег и спуштамо се невороватном брзином низ снежну стрмину. Само онда када брзина добије исувише велики замах, кочино цепинима и опот почињемо изнова. За нама, покреће се снег и оставља траг неког брзог планинског потока. За 45 минута спустили смо се низ падину а онда одмах продужујемо даље ка Дечанској Бистрици и већ нешто пред 16 часова почињемо успон на гребен.

Пртина коју смо јутрос направили, завејана је ветром који је данас овде брисао, тако да се мора правити нова. Али физичке могућности свих нас су већ при крају. Сваки корак напред представља напор за себе. Ноге су тешке као олово. Онога првог стаје много напора већ само то да направи рупу у снегу, а када се треба издићи напред, тада мишићи отказују послушност. Иако се непрекидно мењам у вођству, ипак се тетурам и напредујемо само корак по корак.

Сумрак пада, сада смо савладали пола успона до гребена, и сазнање да смо близу извлачи из нас и послодне остатке снаге. Али, снежне пахуљице почињу да промичу. Тешки облаци од Старца и Пасијег Врха већ су над нама и за тили час сумрак се претвори у потпуни мрак. Идемо насумице напред, обасути снежном вејавицом, окружени мраком. И док посрћемо, док нам обично узвишење изгледа као брадашце а обично удубљење као читава рупа, мисли нам лете нашој колиби на Јеленку, као да видимо весело

пуккетање ватре у њој. И тада, нога махиално хоће да се покрене брже, али нас тај неуспели покушај враћа у стварност и ставља до знања да само мисли могу летети тамо.

Ево сада, пред нама, на мрачном небу оцртава се силуета гребена. Изгледа ми предалеко и превисоко. Али, шта је то? Почињем стрмо да се пењем и тај далеки гребен сваким кораком ми постаје много нижи. Неко ми довикну: "Брже, то је стреха". Истог момента и мени паде напамет та мисао. Још два корака и силуете удаљеног и високог гребена нестаде сасвим. Налазили смо се на њему.

Сада брзо треба стићи до стазе која се спушта у Јеленак. Са чкиљавом Ивановом батеријом, тумарајући по гребену, претражујемо трагове. Али ветар је овде збрисао сваки траг. Прихватимо једино могуће решење да се држимо стрехе и тако одржавамо тачан правац. Али стреху треба непрекидно држати под снопом батеријске лампе. Не сме јој се ни исувише прићи ни исувише удаљити од ње. Најзад, уморни од свега тога, решавамо се на попречно праволинијско кретање, које нас кад-тад мора извести на добро угажену стазу. Дефинитивно се откачињемо гребена и пртећи дубоки снег, спуштано се ка шуми. Најзад, ето је стаза. Она која нас мора непогрешиво довести до колибе.

Сада је све свршено. Још 1-2 часа хода представљају потпуно извесну ствар. Јер, ево, ту је већ и оно место где су јуче Љиљана и Бранко написали на снегу Јовици да požури. Ту су и она два четинара који представљају најлепше место, ту је и оно место где смо се јуче одмарали. Све је познато и све је извесно. Пролазимо Катуне, поток и дивну четинарску шуму под њим. Ето је и наша колиба. Доцкан у ноћ стижемо у њу.

За који тренутак букнуће ватра на огњишту. Биће топлот чаја и неслане попаре. Затим ћемо се, мртви од умора и дрхћући накнадно од зиме, увући у вреће за спавање. А тек сутра, када будемо имали мало више времена, уживаћемо у оном што је било јуче.

Радољуб Јевтић - Цике

МОГУЋНОСТИ ПЛАНИНАРЕЊА ПО ДУРМИТОРУ СА ЦРНИМ ЈЕЗЕРОМ КАО БАЗОМ

У нашем друштву, све снажнија постаје тежња да се годишњи одмор и празнични дани искористе за квалитетне походе у високе планине. Већ се доста говорило о Дурмитору, о могућностима да се са Црног Језера као логорске базе, праве туре по његовим врховима и гребенима. Циљ овог написа је да у краћим цртама пружи информације свим нашим члановима који нису имали прилике да буду на Дурмитору, а желе да га посете.

Дурмитор лежи између два дивна кањона што га чине Пива и Тара. До њега се долази пругом уског колосека преко Титовог Ужица и Међеђе до Руда. Одавде се иде аутобусом преко Пљеваља и кањона иаре (мост на Тари) до Жабљака. Исто тако, до њега се може доћи и од Никшића, преко Шавника опет на Жабљак. Трећи начин је одлазак авионом. Авион креће рано ујутру и човек је један час касније на Жабљаку. Како на авиону важе повластице (50%) то је овај начин савршено употребљив. Сам Жабљак је средње место дурмиторског среза и лежи на граници Дробњачке висоравни зване Језеро и самог дурмиторског масива. Масив се импозантно диже уз блок заталасане површине покривене пашњацима, шумом и језерима. Под самим падинама Међеда (2280 м), једног од многобројних врхова, лежи најпознатије дурмиторско језеро - Црно. Остала су језера посејана свуда. Змијање је завучено у дивну јелову шуму чије је тло покривено јагодама. Шкрчка језера неодољиво маме у дивљу долину Шкрке и кањон Сушице. Волковић и Кодра су над високо уздигнутим врхом Стожине. Ивина Вода и Бивоље језеро су сакривени у огромним комплексима и њих је скоро немогуће наћи. Ова и многа друга језера заиста су бисери Дурмитора.

Сам масив је дивља кречњацка планина. Обиље врхова преко 2000 метара, омогућује планинарима разноврсну делатност. Пут на врхове води проко травних падина, разбијеног крша и стрмих вертикала. На Дурмитору ће се угодно осећати почетници и искусни планинари. Са њега ће се задовољно

вратити и они који свој одмор желе да провеђу у квалитетним успонама, као и они који су време на Дурмитору провели у активном одмору крај језера и кроз лаке излете по пашњацима и шумама око Туревца, Змијињег језера и извора Пиве. План управе, да тамо поред друштвеног логора организујемо и школу планинарења, треба поздравити и подржати, јер је Дурмитор идеално место за формирање правог планинара. Наш боравак у овој лепој планини имаће многоструки значај. Заједнички живот створиће од нас опробане пријатеље и учврстити још срдачније односе са новим члановима. Млади и нови чланови видеће шта је планина и осетити њене чари, а кроз цео логор, почевши од јутарњег умивања па до велике црвене ватре, осетиће око себе радост, другарство и много лепих часова који ће их вратити у Београд препрођене и пуне елана. Ти часови у планини се више никад не заборављају. Још једну важну ствар треба подвући. Здружени у логору, провешћемо свој годишњи одмор много јефтиније но што би то иначе провели у неком дому или кампу.

"Што вишо људи на Дурмитор" нека буде парола за чије се остварење морамо да изборимо.

Бранко Котлајић

ПОХОД НА КОРАБ ГРЕБЕНОМ КАБАША **И БЕЗИМЕНИХ ВРХОВА**

Кораб, код нас несумњиво најређе посећена висока планина, био је предмет нашег првомајског похода. О њему, иако тако ретко посећеном (1 маја 1953 год. група Славије под вођством Инж. Божиновића, лета 1955 год. два загребачка планинара, и сада наша група) доста је писано у нашој планинарској литератури, али ипак недовољно да би се добила потпуна и целовита слика о њему.

Ова непотпуност података о Корабу потиче свакако отуда, што су све до сада познате планинарске групе вршиле успоне на врх Кораба преко утрвених стаза Шиловрта, Кепи Бара и Кобилиног Поља. Висина Корабовог врха (2764 м.- највиши врх после Триглава) била је сама по себи довољан мамац за све планинарске групе које су до сада вршиле успон на њега. При томе је био сасвим ирелевантан пут којим ће се до њега доћи. Зато је сасвим разумљиво да су људи ишли на Кораб линијом најмањег отпора. Отуда је гребен Кабаша и безимених врхова а затим гранични гребен преко коте 2683, остао ван домашаја интересовања и оно мало планинарских група које су ишле на Кораб.

Подстакнути том магловитошћу података о овим гребенима и том, у неку руку, тајнственошћу ових гребена, одлучили смо да 1. маја покушамо успон на Кораб преко Гребена Кабаша, безимених врхова и коте 2683. Према томе, циљ није био врх Кораба, већ специфичност пута на врх.

За овај поход припремили смо се релативно солидно. С обзиром на обиље снежних падавина током пролећа, било нам је јасно да ће ово бити чисто зимски успон. У том циљу, свих 9 чланова групе било је снабдевено цепинима, дерезама и врећама за спавање, а група као целина и довољним бројем конопаца и шатора. Поред тога, распоређене су и дужности свим члановима групе. Маршрута кретања имала је да буде следећа:

Жужње – Роси Римниц – (Кабаш 2395) – кота 2500 – кота 2683 – Мала Корабска Врата – врх Кораба (2764) – Кобилино Поље – Кепи Бар – Шило Верт – Жужње. Она се имала остварити за свега два дана, колико нам је остало времена за боравак на лицу места.

Међутим, једини и пресудни недостатак овог плана била је претпоставка да ће за та два дана владати повољне атмосферске прилике. Нажалост, ово је изостало. Група је већ првога дана запала у праву зимску мећаву и приморана је да на висини од 2000 м, под стенама безименог врха, постави шаторе под ударцима ветра и снега још у 14 часова поподне, из којих неће изаћи све до сутрадан ујутру до 6 часова.

Под нешто повољнијим временским условима него претходног дана и ноћи, група је другога дана изашла на безимени врх (планиница, како га зову мештани, Роси Римниц, према називу Инж.

Божиновића), на коме је анериод показивао висину око 2350 м. Поређењем са суседним Кабашом (2395) ово се показало као тачно. Даље се група није кретала, јер је ово био последњи дан туре, а временски услови врло поповољни.

Као што се види, предвиђени план ни приближно није остварен. Међутим, постигнуто је то да је изванредан део тајанствености скинут са ових гребена и да о њима имамо знатно јаснију представу.

Први закључак је тај да је успон на врх Кораба овим гребеном далеко озбиљнији него што се могло претпостављати. Под зимским условима, то је несумњиво алпинистички успон и представља зимски поход највишег квалитета. Кабаш, безимени врхови и кота 2500, раздвојени су стрмим отсесима, чинећи један оштар и зупчаст гребен, чије савлађивање зими захтева употребу свих реквизита зимског планинарења (цепини, дерезе, конопци), поседовање технике зимског планинарења, као и велику издржљивост и вољу. Што се тиче успона под летњим условима, стиче се утисак да би то био један високогорски планинарски поход највишег квалитета, при чему није искључена неопходност алпинистичког савладавања извесних детаља пута. Но за оне планинаре који би се ипак решили да лети пођу овим путем, постоји могућност и да подиђу такве детаље, уколико нису у стању да их савладају. Природно је да би тоу неколико умањивало драж похода. У сваком случају, сматрамо да без ужади не треба ни лети поћи овим путем. Једну од тешкоћа у савлађивању ових гребена, нарочито зими, представља свакако и нужност ношења знатног терета на леђима.

Вратили смо се Кораба разочарани неуспехом, али и пуни одушевљења за "планинцу", Кабаш и онај низ безимених врхова што се тестерасто пружају у правцу границе и дуж границе, преко коте 2683 и Малих Корабских Врата, све до врха Великог Кораба. Горчину неуспеха потиснула је радост, а то је сазнање да у нашим планинама има још увек неиспитаних, али дивљих и лепих гребена и врхова, који двоструко привлаче. И својом импозантношћу и својом тајанственошћу.

Бранко – Бата Митрашиновић

ПОСЛЕДЊИ ПУТ У ПЛАНИНИ

Сабласан пламени цвет цвета на слеђеном снегу ове поларне хладне ноћи крајем новембра. У његовој чашици, разјапљена челусти ледничке пукотине злокобно ћути. Седам силуета, налик на привиђења у чудној игри пламена на снегу, опружила се по рубу пукотине, довикујући у правилним размацима:

"Лу-у-у-уј ! .... Лу-у-у-уј ! ...."

Из понора им одговарају само сопствени гласови, губећи се горе, ка литицима шиљака Оги ди Миди, одакле се враћају умножени одјецима, да нестану негде доле, над хаотичним наслагама ледених блокова Жеана и Мер де Глас-а и замру у дубокој тами новембарске ноћи.

Настаје тајац. После једног дугог тренутка, једна за другом, свих седам силуета се усправило. Приступају послу. Жан Фарини се навезује, узима упаљену буктињу и са њом почиње опрезно да силази, осигураван чврстим рукама својих пријатеља. Убрзо нестаје, праћен забринутим погледима.

Почиње друго ишчекивање. Жан Пјер Пајо напрегнуто прати погледом уже које лагано клизи, а пред очима му, као на филму, грозничаво промичу слике догађаја. Кренуо је са Лујем Лашеналом ове суботец, одмах после ручка, да још једном испитају будућу смучарску стазу за ову зиму. Око 15 часова стижу на горњу станицу жичаре и полазе на скијама са сунцем обасјане Вале Бланш, стазом двадесеторице њихових пријатеља, чији су се трагови од прекјуче већ избрисали. Једва да су застали у теснацу Роњон, а Лашенал већ креће даље, хитро одмичући. Жан Пјер одмах и сам полази његовим браздама на свежем снегу, пратећи га погледом Најједном, претходник нестаје на дну падине, пропадајући кроз невидљиви снежни мост над ледничком пукотином. Схвативши опасност, Жан Пјер се нагло зауставља, једном очајничком кристијанијом удесно од разјапљене челусти. Ослобађа се смучки, примиче се рубу понора опружен потрбушке по снегу и дозива из свег гласа исто као и малочас:

"Лу-у-у-уј ! .... Лу-у-у-уј ! ...."

И одговор је исти - злослутни мук ледене немани. И онда му, као и сад, по ко зна по који пут, иста мисао промиче кроз главу: "Ако се човек стропошта у овакву рупу, остаје на месту мртав. Па ипак, можда ће Луја од хиљаду могућности - једина срећна, свег изломљеног и изубијаног, сачувати у животу". Та га мисао враћа смучкама забоденим у снег, али не да на њима сам продужи пут. Не, није пошао даље низбрдо, већ сопственим трагом натраг горе, ка горњој станици нове жичаре на Оги ди Миди. Једини спас видео је горе. Оданде је требало дати знак за узбуну.

Било је већ 16,30 а он је тек кренуо са 2800 метара, приближна кота места несреће је на 3600 – што чини 800 метара висинаке разлике. Потребно је пуних 6 часова напорног пењања да стигне до циља, а мора да се креће тачно сопственим браздама да не би залутао у непрозирном мраку ноћи која се ближи. Нажалост, како је кренуо из Шамонија да у једном потезу овуда сиђе до Монтенвера и да се врати натраг у Шамони, то није са собом понео коже од фоке за стрме успоне на смучкама.

Застаје за тренутак да још једном обухвати погледом ово место, да би га што боље упамтио. Небо покривају тешки сиви облаци, на западу прљаво жуте боје, која убрзо постаје сурово мрачна, док се падине заогрћу оловним плаштом, мало привлачног изгледа. Непријатељски, ледени ветар почиње да развејава снежну прашину по гребенима. Окреће се и наставља пут, погледа упртог у тамну масу литица Грос Роњона које га наткриљују. Језиво осећање самоће обухвата му најједном читаву душу. Дугачак пут још увек је пред њим: читав један део глечера, кланац, бескрајна Вале Еланш по којој су мало пре тога хитро клизили заједно, па онда напоран успон до опсерваторије космичких зракова и најзад станица жичаре на Оги ди Миди. Напрежући своју пажњу да и сам не пропадне у неку од ледничких пукотина, Жан Пјер Пајо, стењући узбрдо, избија до Кланца Роњон, кад му се пред очима, као светлост звезде узданице у тами указује, високо над њим, слаба треперава светлост опсерваторије.

– Како је далеко – шапуће за себе – а ноћ је поларно хладна. Па ипак, у унутрашњости пукотине мање је хладно него напољу. Да би се охрабрио, размишља о једном другом великом пењачу - Швајцарцу Рајмонду Ламбару, који је у овим крајевима провео три ноћи, пуне снежне буре, фебруара 1938. год, на дну ледничке пукотине, којој је сам дао име "Хотел лагане смрти". Најзад, и сам Лашенал провео је ноћ у ледничкој пукотини, силазећи са Анапурне, смрзнутих стопала, па се ипак вратио жив...

Сав бео од снега по коме је ничице падао више пута, лица избразданог леденом вејавицом, у рекордном времену од 3,5 часа, Жан Пјер Пајо стиже до лабораторије космичких зракова. И не помишљајући да се најпре загреје, он алармира помоћ, али Шамони не одговара – разбеснели ветар не допушта да се успостави телефонска веза. Живци се напрежу у огорченом и убитачном ишчекивању од 1,5 часа а мисли се упорно враћају назад човеку који беспомоћно чами на дну мрачне ледене тамнице, док је доле, у долини – топлота, светлост, живот.

Најзад, дрхтава звоњава нарушава грозну тишину. Шамони се јавља, знак за узбуну је дат.

Шамони, који је у ово доба године некако пуст и празан као забачено планинско село, јер је већ одавно испратио пењаче високих литица, а још није дочекао новогодишње смучаре, ове вечери није се мирно спремао на починак. Његовим становницима, навиклим на увек веселог друга чији гласан, мелодичан смех безбрижно одзвања раскршћем у подножју статуе Сосира, било је чудно што се Лашенал тако дуго не враћа. Пријатељима великог пењача, који се сваке вечери искупљају као породица у топлини Лашеналовог домаћег огњишта, када њега није било ни после 9 часова увече, почело је да бива јасно да је он у озбиљној неприлици негде горе, међу планинским шиљцима у кристалном сногу, где изгледа као да се, у вртоглавим висинама, скамењује вечност.

Уместо безбрижног Лашеналовог смеха, ове суботе 27 новембра, Шамонијем у ноћи пренела се узнемирујућа вест.

Тачно у поноћ, шест најхитријих и најокретнијих шамонијаца долази на Оги ди Миди: Џемс Куте, Жан Фарини, Луј Равенал, Жорж Белен, Рене Новел и Жано Турније. Жан Пјер Пајо, запањен њиховом хитрином и охрабрен њиховим присуством, ставља се на чело ово групе солидно опремљене за зиму и ноћ.

Краткотрајна месечина олакшава им пут на поласку. али се убрзо гаси. Тада Жан Пјер узима велики ватрогасни фењор, који су остали понели, те настављају пут до кланца Роњон. Овде, отприлике на пола пута, у авутињском декору, који ноћ чини још упечатљивијим, љући се навезују. Нешто касније,

ово се показује као спасоносна обазривост, јер се и Жорж Белен изненада стропоштава у једну од ледничких раселина, остајући да виси о ужету, срећом без повреда. Најзад, у 2 часа по поноћи, свих седам стижу до места несреће.

На – 30 ° С, колико због зиме, толико и ради светла, старе аутомобилске унутрашње гуме, које су носили укрштене на грудима, распоређене су око пукотине и потпаљене. Тако је на слеђеном снегу процветао пламени цвет, налик на привиђење у овој аветињској ноћи, огледајући се у крупним, црним очима 27-годишњег шамонијског кандидата за водича, Жан Пјера Пајо. Правилне црте његовог лица у целој овој проби, ниједног тренутка нису показале несигурност и замор, већ чврсту решеност. Заборављао је на величину напора, мислећи на свог друга и учитеља из Државне школе за смучарство и алпиризам, Луја, кога је, као и остали пријатељи, називао присним надимком "Бискант". Али не, данас то више није Луј нити Бискант; већ Лашенал.

Лашенал ! То звучно име, познато свима, које ће се сутра наново појавити у облику вести на страницама свих листова света, потсећајући на једног од двојице првих освајача Хималаја, који су изашли на врх веће висине од 8000 метара...

Наједном, мисли Жан Пјера и његових пријатеља прекида уже, које после готово једног часа лаганог клизања, сишавши 25 метара у дубину понора, простаје да затеже. Сви су погледи упрти у непрозирну таму разјапљене пукотине, а слух се напреже у очекивању. Најзад, пригушен глас Жана Фаринија допире са дна гробнице: "Видим га". И ништа више.

Сви су схватили – истим, нагонским покретом скидају капе...

Фарини га је нашао опруженог по леду на дну пукотине, са сломљеним смучкама на ногама. Остао је на месту мртав, са смрсканим потиљком. Смрт му није дала времена да сачека своје пријатеље, који су кроз ледену ноћ хитали да му помогну. За све оне који су му драги, Лашенал је стигао да остави само широк, благ осмех, који је озаравао његово, већ као лед хладно лице.

Они горе чекали су више од једног часа, док је Фарини у арктичкој гробници, уз помћ ужади, обављао тужан, исцрпљујући посао. За те људе тврда срца, који су толико пута пркосили сигурној смрти, када су у 5 часова ујутру најзад угледали тело погинулог друга, овај сусрет је био нешто јаче од њих. У задимљеном светлу гума што су догоревале, клечећи на снегу, опростили су се са својим пријатељем тихим шапатам молитве из њиховог детињства...

Укоченог, беживотног тела, положеног у чамац за спасавање, Лашенал је последњи пут кренуо са групом ка Оги ди Миди, да до почетка дана обави прелаз преко глечера - најдужи у својој каријери.

Доле, у Шамонију, који је освануо то јутро под блиставим јутарњим сунцом, окружена сажаливом пажњом покојникових пријатеља, чекала је породица утопљеника из снегова. Сред једне групе, у празничној одећи, у својој скромној али уредној кући, са своја два сина пригрљена уза се, гордо уздигнута чела пред несрећом која ју је задесила, стајала је туђна млада жена – Адел Лашенал.

Превод с француског: Милорад Мирковић

ПРЕГЛЕД ИЗЛЕТА за период од 29 новембра до 31 маја 1956 г.

1. КОСМАЈ - (29-30.XI 1955); 7 учесника, проведене 2 ноћи, пређено 20 км.
2. КОСМАЈ - (30. XII.1955-02.I 1956); 10 учесника, проведене 3 ноћи, пређено 20 км.
3. ВРШАЧКА КУЛА - (10.II 1956); 1 учесник.
4. АВАЈА (19. II 1956) ; 8 учесника.
5. АВАЈА (26. II 1956) ; 9 учесника.
6. КОСМАЈ - (10 и.11 III 1956); 12 учесника.
7. ОСТРОВИЦА (7-8.IV 1956); 7 учесника.
8. ВРШАЧКА КУЛА - (10. IV 1956); 1 учесник.

ПРЕГЛЕД ПОХОДА у истом периоду

1. КОПАОНИК (26XI - 30. XI 1955); 12 учесника, проведене 3 ноћи, пређено 54 км.,утошено 20 часова хода, висинска разлика 1600 м; Освојени врхови Суво Рудиште и Караман.
2. ПРОКЛЕТИЈЕ (26XI - 30. XI 1955); 7 учесника, проведене 3 ноћи; пређено 10 км, 36 часова хода, висинска разлика 2900 м.
3. МАРЈАШ (30. XII.1955 - 02.I 1956); 9 учесника, проведене 4 ноћи, пређено 65 км, 31 час хода, висинска разлика 3500 м, време магловито и са вејавицом, успон северозападном страном Марјаша.
4. ПРОКЛЕТИЈЕ (10.II – 24. II 1956), 1 учесник, 50 часова хода, пређено 95 км, освојени врхови: Пасји Врх (2406 м) и Вретено (1977 м) – течај за зимске водиче.
5. КОРАБ (28. IV – 3. V 1956); 9 учесника, проведене 3 ноћи, од чега један бивак на 2000 м, снежна мећава, пређено 63 км, 20 часова хода, висинска разлика 1650 м.
6. МАГЛИЋ (28 IV – 2. V 1956); 7 учесника, проведене 3 ноћи, пређено 44 км, 14 часова хода, висинска разлика 1500 м.
7. БЕЉАНИЦА (28. IV – 2. V 1956); 29 учесника, проведене 3 ноћи, пређено 45 км, 12 часова хода.

(Пређена километража и утошени часови хода односе се на једног учесника похода.)

БИЛТЕН "ПД РАДНИЧКИ" излази захваљујући вашим прилозима, сугестијама, текстовима и фотографијама. Достављајте нам све што може допринети развоју и афирмацији планинарства. Уредништво се унапред захваљује на сарадњи.

